

1.

Brevväxling med regeringen om reningsverk, utvecklingen i Östersjön och samhällets bristande uthållighet.

Den 25 november år 2004 i "Vetandets värld" i radions P1, behandlades bl. a. bottenundersökningar i Stockholms skärgård. Detta föranledde ett brev, daterat den 2004-12-20 till statsråden Lena Sommestad och Mona Sahlin, där tidigare brev, daterat 22 oktober år 2000, till dåvarande miljöministern Kjell Larsson, aktualiserades. I detta brev behandlades orsaken till den utveckling av bottenarna i Stockholms skärgård, som togs upp i "Vetandets värld" 2004 -11-25. Detta brev har aldrig besvarats av Miljödepartementet.

Nora 2004-12-20

Samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin

Miljöminister Lena Sommestad

Den 25 november i "Vetandets värld" i radions P1, klockan 12.10 med repris klockan 23. 40, behandlades bl. a. bottenundersökningar i Stockholms skärgård. Där framhölls att den nuvarande avloppsreningsstrategin inte hade hindrat bottenarna i Östersjön från att bli syrefria. Vidare sades att man skulle koncentrera sig på att ta bort fosfor och att Naturvårdsverket övervägde att ändra strategi angående avloppsvattenreningen. Internationell expertis skulle bjudas in för att hjälpa till att lösa problemet.

Personligen har jag sedan mer än 30 år hyst ett livligt intresse för och forskat i dessa frågor. Mot bakgrund av de erfarenheter jag gjort och de slutsatser jag kommit till, framstår de redovisade resultaten i "Vetandets Värld" som helt följdriktiga för mig. Min enkla åsikt är att vi i vårt samhälle av någon anledning kommit att bygga och driva vattenreningsanläggningar som bygger på delvis felaktiga premisser.

Som medborgare i ett demokratiskt land har jag uppfattat det som en skyldighet och en rättighet att delge de beslutande och ansvariga iakttagelser av vikt. Jag har gjort så vid ett antal tillfällen, senast i ett brev till dåvarande miljöministern Kjell Larsson och till statsminister Göran Persson (se bifogat brev daterat 22 oktober 2000). Kanske har hithörande frågor inte haft tillräckligt hög prioritet tidigare i politiskt och ekonomiskt exekutiva kretsar. Jag har full respekt för att så kan vara fallet. För mig ter sig saken något enklare eftersom sikten inte fördunklas av ärendenas mångfald. Någon

2.

reaktion har jag emellertid inte fått till dags dato, men förhoppningsvis har mina iakttagelser och slutsatser lättare att uppmärksammas sedan Vetandets Värld gjort faktum mera offentligt. Så vitt jag begriper är det hög tid att vidta åtgärder omgående, vilka stämmer bättre med det ekologiska systemets sätt att fungera, än de som hittills använts. Om så önskas, kan jag ge förslag på i dessa frågor utomordentligt insiktsfulla och kompetenta personer - inom riket - som gärna hjälper till att föra in vattenreningsåtgärderna i banor, som i motsats till dagens anordningar, bidrar till miljös och därmed samhällets uthållighet.

Med vänliga hälsningar

Staffan Delin

Subject: Syrefria bottnar i Östersjön

Date: Sun, 22 Oct 2000 16:21:57 +0200

From: [Staffan Delin <staffan.delin@telia.com>](mailto:staffan.delin@telia.com)

To: [Miljödepartementet <registrator@environment.ministry.se>](mailto:registrator@environment.ministry.se)

CC: registrator@primeminister.ministry.se

Till miljöminister Kjell Larsson

Cc statsminister Göran Persson

Tisdagen den 17 oktober meddelade TT att 80% av bottnarna i Stockholms skärgård blivit syrefria, trots stora miljövårdsinsatser för att undvika en sådan utveckling. Eftersom jag under många år har studerat hur sammanhangen ser ut och varit av annan uppfattning än den konventionella, önskar jag framhålla följande:

Min utgångspunkt är att syftet med reningsverk och andra miljövårdsinsatser är att undvika syrefria, s k döda bottnar i sjöar och hav, i detta fall Östersjön.

Detta syfte utgör dock endast en liten del av den större målsättningen att "skydda miljön" från föroreningar och befrämja en långsiktigt hållbar utveckling och samverkan med det ekologiska systemet för att samhället, som är helt beroende av detta ekologiska system och själv utgör en del av det, skall bli uthålligt. Jag utgår ifrån att denna strävan delas av mig, myndigheter, politiker och vanliga medborgare.

3.

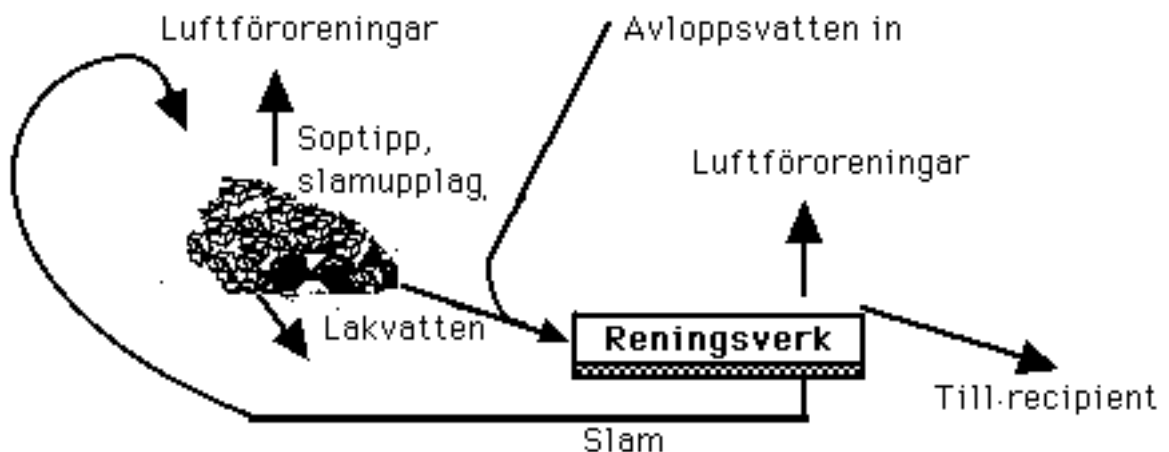
För mig är den numera också offentligt - och politiskt - belagda bottendöden i Östersjön inte oväntad utan en logisk följd av att man i de "miljövårdande" programmen och åtgärderna (i detta fall reningsverken) inte till fullo förstått (tagit hänsyn till) de intrikata - men fullt naturliga - sambanden i det ekologiska systemet.

Låt mig förklara.

Man har ansett reningsverken (i detta fall de svenska) vara ytterst effektiva. Denna åsikt delas av internationella bedömare. Som ett lättfattligt mått på effektiviteten har åberopats det faktum att det numera är möjligt att fiska lax i Stockholm ström. I mera ingenjörsmässiga sammanhang har måttstocken för effektivitet varit det antal procent av föroreningarna som läggs fast i det slam som bildas i reningsverken. I ett verk där 90 procent av föroreningarna hamnar i slammet sägs avloppsvattnet ha renats till 90 procent. Om 70 procent av föroreningarna läggs fast i slammet, anses verket rena avloppsvattnet till 70 procent.

Detta är en - till synes - paradoxal felsyn.

Låt mig beskriva hur "effektivt" svenska avloppsreningsverk fungerar i sitt ekologiska sammanhang med nedanstående bild:

I konventionella ("effektiva") reningsverk bryts föroreningarna i det inkommande avloppsvattnet ned till mindre fragment. Detta betyder, tvärt emot den rådande föreställningen, INTE att vattnet har renats, utan endast att de ingående föroreningarna omvandlas till nya typer av föroreningar t ex närsalter och svårnedbrytbart organiskt material. Mellan 70 och 90 procent av dessa passerar inte genom reningsverket ut i recipienten (det omgivande ekologiska systemet) utan läggs fast i det slam som bildas i reningsverket. Detta betyder som var och en lätt kan inse, att mellan 10 och 30 procent av föroreningarna passerar ut i recipienten. Detta kan vid ett hastigt påseende beskrivas som ett uttryck för verkets effektivitet.

4.

Låt mig återvända till de föroreningar som lagts fast i slammet. Dessa försvinner inte i tomma intet. De finns kvar och tenderar att lakas ut med regn etc. och hamna i det omgivande ekologiska, livsuppehållande, systemet ("miljön"). Detta har uppmärksammats av ansvariga myndigheter, vilka föreskrivit att lakvatten från slamupplag inte får släppas ut i omgivningen utan föregående rening. Lakvattnet samlas därför upp och förs till ett avloppsreningsverk. Som redan beskrivits, passerar mellan 10 och 30 procent av föroreningarna genom verket och ut i det ekologiska, livsuppehållande, systemet, medan 70 till 90 procent fångas upp på nytt i slam, vilket i sin tur förs tillbaka till slamupplag och förnyad urlakning. Denna process pågår ständigt och utan uppehåll.

Det inses lätt att alla föroreningar som kommer in till reningsverket också kommer ut därifrån, måhända i andra former än de ursprungliga, samt med åtskillig fördröjning, och att de sprids i det livsuppehållande systemet på ett okontrollerbart sätt. Detta har åstadkommit omfattande kostnader och syrefria bottenar har inte kunnat förhindras, endast fördröjas

Slutsatsen borde vara att avloppsreningsverken inte ens teoretiskt kan skydda det livsuppehållande systemet ("miljön") på sätt som hittills försäkrats. Reningsverken är helt enkelt konstruerade utifrån felaktiga (bristande) insikter om de ekologiska samband som gäller. Den utveckling vi bevittnar i Östersjön, där 80 procent av bottenarna i Stockholms skärgård nu uppges vara syrefria, är således helt logisk och inte förvånande för den som har en riktigare bild av de ekologiska sammanhangen.

Med denna bakgrund inses lätt att det är andra grepp som krävs för att "reningsverken" verkligen skall kunna fungera som RENINGSVERK. I stället för att inrikta sig på att bryta ned föroreningar till andra former av föroreningar, bör de utnyttjas till att bygga upp och förnya resurser i det livsuppehållande systemet. Föroreningarna var förvisso (natur)resurser innan de "konsumerades" dvs bröts ned och förvandlades till avfall och föroreningar. Det finns teknik för sådan resursuppbyggnad ehuru den sällan tilldelats resurser för utveckling. Användning av sådan teknik strider nämligen mot gällande lag och mot Naturvårdsverkets tillåtlighetsregler.

Med vänliga hälsningar

Staffan Delin

5.

Efter påstötning svarade Miljöministern Lena Sommestad 2005-03-03:

REGERINGSKANSLIET

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet
Miljöministern

2005 -03- 0 3

M2005/466/A/Br2

Staffan Delin
Kungsgatan 36 E
713 31 Nora

Bäste Staffan,

Tack för ditt brev om syrefria bottnar i Östersjön.

Jag håller med om att spridningen av syrefria bottnar i Östersjön är ett oroande miljöproblem.

Samtidigt kan jag konstatera att berörda myndigheter lägger ner ett viktigt arbete på att ta hand om landbaserat avfall från våra reningsverk. Dessa delar inte din uppfattning att föroreningar som de svenska reningsverken tar hand om hamnar i vattnet, utan de tas om hand på land på annat sätt. Detta landbaserade kretslopp är ännu inte fullständigt, men stor energi läggs ned på att fullborda detta arbete.

Jag vill avslutningsvis tacka för dina synpunkter, jag har lämnat dem vidare till sakkunniga inom departementet.

Med vanlig hälsning

Lena Sommestad

6.

Staffan Delin svarade miljöminister Lena Sommestad i brev, daterat 2005-03-20:

Nora 2005-03-20

Miljöminister Lena Sommestad
Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet
133 33 Stockholm

Tack för Ditt brev, daterat 005-03-03,
ref. M2005/466/A/Br2,

Ärende: Syrefria bottnar i Östersjön och våra avloppsreningsverk.

Av detta Ditt brev framgår:

A. att "berörda myndigheter" har uppfattningen att föroreningar, som de svenska reningsverken tar hand om, inte hamnar i vattnet, utan tas om hand på land på annat sätt.

B. att stor energi läggs ned på att förverkliga ett ännu inte fullständigt kretslopp för landbaserat avfall från våra reningsverk

Någon förklaring till varför det skulle förhålla sig så, som "berörda myndigheter" påstår, framgår dock inte av Ditt brev. Av denna anledning emotser jag med stort intresse klara besked om:

1. vilka de ansvariga "berörda myndigheterna" är.
2. på vilket sätt slammet och föroreningarna från avloppsreningsverken tas om hand och vad som händer med dem.
3. hur det antydda, ännu ej fullständiga kretsloppet för landbaserat avfall från reningsverken, är tänkt att fungera.
4. hur de "berörda myndigheterna" kan vara säkra på att föroreningar från de svenska avloppsreningsverken inte når vattnet i bl a Östersjön.

Med vänlig hälsning

Staffan Delin

7.

Påminnelser skickades till Miljöministern Lena Sommestad 2005-03-31 och 2005-05-04:

Nora 2005-03-31.

Miljöminister Lena Sommestad.

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet
133 33 Stockholm

Det har nu gått 11 dagar sedan jag skickade mitt brev med fyra frågor till Dig med begäran om besked.

Jag vore mycket tacksam om Du nu kunde bekräfta att Du fått mitt brev av den 20 mars med mina fyra frågor och om Du tänker svara på dem och när!

Kopia av mitt brev till Dig, daterat 2005-03-20. bifogas nedan.

Med vänlig hälsning

Staffan Delin

Kungsgatan 36 E,
713 31 Nora

Miljöminister Lena Sommestad.

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet
133 33 Stockholm

Ärende: Syrefria bottnar i Östersjön och våra avloppsreningsverk.

Ref. M 2005 /466 /A / Br2; M 005 / 2260 / A/ Br2; M 2005 / 2715 / A / Br2

I brev daterat 2005-03-20 ställde jag fyra frågor till Dig med begäran om besked. Jag konstaterar att svar hittills uteblivit, trots påminnelse daterad 2005-03-31. Eftersom frågorna är ytterst angelägna, upprepar jag dem därför nedan:

1. Vilka de ansvariga "berörda myndigheterna" är.
2. på vilket sätt slammet och föroreningarna från avloppsreningsverken tas om hand och vad som händer med dem.
3. hur det antydda, ännu ej fullständiga kretsloppet för landbaserat avfall från reningsverken, är tänkt att fungera.
4. hur de "berörda myndigheterna" kan vara säkra på att föroreningar från de svenska avloppsreningsverken inte når vattnet i bl a Östersjön.

Jag föreslår att Du uppdrar åt insiktsfulla medhjälpare att besvara dessa frågor samt meddelar mig vilka som fått Ditt uppdrag att besvara dem. Under alla förhållanden vill jag veta vart jag kan vända mig för att få sakliga svar på dessa frågor, därest Du själv inte har möjlighet att besvara dem.

Med vänlig hälsning.

Staffan Delin
Kungsgatan 36 E,
713 31 Nora

9.

2005-05-17 hölls seminariet "Oväntade miljöframtid", där miljöministern Lena Sommestad medverkade. Detta gav anledning till ytterligare ett brev till henne daterat 2005-05-29:

Nora 2005-05-29.

Miljöminister Lena Sommestad.

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet
133 33 Stockholm

Den 17 maj bevistade jag seminariet "Oväntade miljöframtid" där Du medverkade. Jag fick intrycket att Du och jag har ett gemensamt intresse av vad som sker i Östersjön och orsakerna till detta skeende.

I presentationen av seminariet ställdes bl a frågan vad vi kan lära av Östersjöutvecklingen, om den varit möjlig att förebygga om vi förstått vad som var på gång och hur vår möjlighet att upptäcka och i tid förebygga liknande händelser egentligen ser ut.

Jag noterade att ingen av inledningstalarna på seminariet gick närmare in på den centrala frågan att upptäcka och i tid förebygga "flippar", d v s bifurkationer, som tar sig uttryck i drastiska förändringar av ekosystemets sätt att fungera.

Den frågan är, på ett grundläggande sätt, kopplad inte bara till Östersjön och vad som händer där. Den berör samhällets uthållighet och har varit aktuell tidigare.(1) Den behandlades också i bl a i energiprognosutredningen år 1974, Energi 1985 - 2000.

I bilaga 13 till denna utredning behandlades konsekvenserna av energianvändningen i samhället på 50 - 100 års sikt. (2) Där framhölls att den enda energikälla som har förutsättningar att öka tillgången på "fri energi", (numera benämnd exergi), utan att entropin i systemet ökar samtidigt, är solinstrålningen. Där framhölls också att innan man visat att någon av de andra potentiella nya energikällorna förmår att göra detsamma, måste vi räkna med att entropin i systemet ökar. Detta eftersom vi nu väsentligen använder upplagrade resurser inifrån systemet självt. Viktigare än detta är att kontrollera att de entropiminskande och resursförnyande biotiska

energiflödena, (som ger bl a livsmedel), inte inhiberas av de randflöden som en i framtiden stigande energiomsättning ger upphov till.

Författarna till utredningens bilaga 13 var således medvetna om de grundläggande termodynamiska villkor som måste uppfyllas för att vår miljöpåverkan inte skall leda till miljöförstöring, d v s till förändringar av det livsuppehållande systemets sammansättning och övriga egenskaper, vilket miljöförstöring inklusive bifurkationer (flippar) är uttryck för.

Energiomsättning förändrar det livsuppehållande systemet.

Ekosystemet och samhället utgör tillsammans det livsuppehållande system som vi själva och alla våra medvarelser ingår i som aktiva komponenter, är beroende av och anpassade till. Miljöförstöring är således uttryck för att det livsuppehållande systemets sammansättning och egenskaper ändras på sådant sätt att våra medvarelser och vi själva inte längre är anpassade till det. Många av våra medvarelser har redan tvingats lämna scenen p g a miljöförstöringen. Samma öde väntar också oss själva när förändringarna av det livsuppehållande systemet drivits tillräckligt långt. Det är därför av vitalt intresse att upprätthålla de livsbetingelser i systemet som vi är anpassade till.

Grundvillkor för vår överlevnad.

För att bevara våra livsförutsättningar måste det livsuppehållande systemets resurser, t ex dess växter, djur, förråd av syrgas, fossila bränslen, rent vatten o s v , återskapas ur föroreningar, nedbrytningsprodukter och avfall i minst samma takt som de förbrukas och bryts ned. Uttryckt i termodynamiska termer innebär detta, att det livsuppehållande systemets exergiinnehåll måste hållas konstant eller öka. Under den förutsättningen kan systemets resurser bevaras respektive t o m öka, samtidigt som mängden avfall, föroreningar och nedbrytningsprodukter hålls konstant respektive minskar. Det livsuppehållande systemets sammansättning och egenskaper kan då upprätthållas eller t o m ändras så att livsbetingelserna i systemet förbättras

Förnyelse och nedbrytning av resurser.

Såväl resursförnyelsen som resursnedbrytningen, d v s resursförbrukningen, sker alltid via processer, tekniska och andra, vilka omsätter energi och förbrukar exergi i enlighet med termodynamikens lagar. Vi måste därför fråga oss i vilken mån samhällets tekniska processer, energiomsättning och exergiförbrukning, bygger upp och skapar resurser ur avfall och i vilken mån de bryter ned resurser till avfall och föroreningar.

Skapar industrin resurser?

Omvandlar industrin, via sina tekniska processer, exergifattiga avfall, nedbrytningsprodukter och föroreningar från det livsuppehållande systemet till exergirikare resurser, så att det livsuppehållande systemets totala exergiinnehåll ökar? Omvandlar den inte snarare exergirika resurser i form av råvaror och drivmedel från det livsuppehållande systemet till exergifattiga avfall, föroreningar och nedbrytningsprodukter?

Omvandlas t ex exergifattig rök och aska och andra avfall verkligen till exergirik ved, olja, rent vatten syrgas, livsmedel och andra resurser i våra industrianläggningar, eller förbrukas sådana exergirika resurser från det livsuppehållande systemet och bryts ned till exergifattiga avfall?

Om våra tekniska processer verkligen förmådde att producera och skapa mervärden i egentlig mening, skulle de rimligen omvandla avfall, föroreningar och nedbrytningsprodukter till resurser, d v s omvandla exergifattig materia till exergirikare sådan, så att exergin i det livsuppehållande systemet totalt sett ökar.

Så förhåller det sig inte i verkligheten. I stället bryts såväl bränslen som andra exergirika resurser ned till exergifattiga avfall och föroreningar av olika slag. Dessa hamnar i naturen, d v s i det livsuppehållande systemet och påverkar dess sammansättning och övriga egenskaper. Detta öde drabbar också industriprodukterna i och med att de förbrukas. Mängden avfall och nedbrytningsprodukter ökar och mängden resurser minskar därför i det livsuppehållande systemet i takt med samhällets ökande omsättning av energi och förbrukning av exergi.

Systemet ändras i och med detta till ett "nytt" livsuppehållande system med nya egenskaper och nya krav på anpassningar hos de livsformer som skall leva där. Utvecklingen i Östersjön, den "flipp" som professor Fredrik Wulff beskrev på seminariet, är ett ex på detta. Att klimatet också ändras och kommer att "flippa" är en logisk följd av att atmosfärens sammansättning och egenskaper ändras i och med att halten av koldioxid och andra avfalls- och nedbrytningsprodukter ökar i den och syrgashalten minskar. Detta som en följd av ökad förbränning och ökad nedbrytning av såväl fossila bränslen som andra resurser i det livsuppehållande systemet.

Beslut att göra samhället icke uthålligt.

Som redan framhållits, behandlades konsekvenserna av ökad energiomsättning, d v s ökad exergiförbrukning i samhället redan år 1973 -74 i energiprognosutredningen, SOU 1974: 64. Regeringens och riksdagens ställningstagande i energifrågan och därmed till det livsuppehållande systemets uthållighet, framgår på sidorna 72 och 73 i huvudbetänkandet. Där står:

"Diskussionen om oljeförsörjningens osäkerhet fick ökad intensitet hösten 1972. Ungefär vid samma tidpunkt började kärnkraftutbyggnaden ifrågasättas. Under våren 1973 pågick en allt intensivare diskussion, som i maj 1973 ledde till att riksdagen (med näringsutskottets formulering) ansåg "att det långsiktiga utbyggnadsprogram för atomkraften som har framlagts av kraftindustrin och som redovisas i statsverkspropositionen inte bör fastläggas." Riksdagen uttalar vidare: "Inga beslut att bygga ut kärnkraften ytterligare bör fattas förrän ett nytt, allsidigt beslutsunderlag, innefattande bl. a. information om forskningsresultat och utvecklingstendenser, har förelagts riksdagen"

Riksdagens uttalande ledde till en mycket livlig debatt om energifrågor i allmänhet och kärnkraftfrågor i synnerhet. Debatten kom också att gälla mer allmänna frågor om "tillväxtens gränser" och villkoren för människans fortlevnad, men genom energifrågans aktualitet har debatten delvis centrerats kring villkoren för och effekterna av ett lågenergisamhälle.

I ett läge med en verklig, omfattande brist på energi, då ingen fri valsituation föreligger, kan naturligtvis tvångsmässigt genomförda konsumtionsbegränsningar erfordras och bli accepterade, även om de skulle innebära mycket drastiska ingrepp i vårt samhälles struktur och vårt sätt att leva. Energiprognosutredningen ansåg i lägesrapporten inte att det var realistiskt att räkna med en spontan samhällsutveckling av detta slag. Utredningen ansåg inte heller att fakta på energimarknaden, vare sig när det gällde tillgången på energi eller hänsyn t ex miljö, var sådana att det var nödvändigt eller (med hänsyn till konsekvenserna) möjligt att anpassa samhället till en sådan utveckling. Utredningen undersökte därför inte möjligheterna till och konsekvenserna av ett lågenergialternativ som innebar en icketillväxande energikonsumtion, utan begränsade sig till att studera sådana åtgärder att begränsa konsumtionen av energi som kunde anses förenliga med den samhällsstruktur vi redan har."

Beslutet om utbyggnaden av kärnkraften innebär ett politiskt

13.

ställningstagande för "högenergisamhället" med ökad energiomsättning och exergiförbrukning och mot "lågenergisamhället" och minskad exergiförbrukning. Det betyder i sin tur att nedbrytningen av och förbrukningen av det livsuppehållande systemets resurser skall intensifieras, vilket medför att livsbetingelserna i detta system skall ändras och överlevnaden alltmera försvåras för såväl våra medvarelser som för oss själva. Samhället skall således göras icke uthålligt.

Det framstår därför som motsägelsefullt, att politikerna nu säger sig vilja göra samhället uthålligt och säger sig vara bekymrade över att Östersjön "flippar", att klimatet ändras och att avfall och föroreningar som kadmium och andra gifter ansamlas i det livsuppehållande systemet. Dylika förändringar av det livsuppehållande systemets sammansättning och egenskaper är ju förutsägbara följder av ökad exergiförbrukning till följd av politiska beslut som fattats för mera än trettio år sedan och ligger helt i linje med den politik som konsekvent förts sedan dess. Högenergisamhället och dess allt mer ökande exergiförbrukning leder oundvikligen till samhällets kollaps i enlighet med termodynamikens lagar.

Om det livsuppehållande systemet skall kunna fortsätta att tillhandahålla de livsbetingelser som vi människor är beroende av och anpassade till, måste resursförnyelsen, d v s exergifixeringen, i detta system öka och resursförbrukningen, d v s exergiförbrukningen minska, så att balansen mellan resursförnyelsen och resursförbrukningen i systemet återställs, något som knappast varit fallet sedan någon gång mellan 1860 och 1910.

Med hänvisning till vad jag skrivit ovan ber jag Dig besvara frågan hur Du ser på begreppet "uthållighet" när Du diskuterar Östersjöns problematik. Denna fråga är samtidigt avgörande för samhällets fortbestånd. Det finns en grupp i Sigtuna som särskilt engagerat sig i den. Den gruppen, som arbetar i samverkan med Sigtunastiftelsens konferensverksamhet, kallar sig Sigtuna exergigrupp och torde inte vara alldeles obekant för Dig genom de inbjudningar och rapporter som den under det senaste året tillställt såväl Dig som Mona Sahlin.

Jag har skrivit flera gånger förut, med anledning av syrefria bottnar i Östersjön, ref. M 2005 /466 /A / Br2; M 005 / 2260 / A/ Br2; M 2005 / 2715 / A / Br2.

Min förhoppning är att några av Dina medarbetare ger sig i kast med de frågor jag ställt - inte primärt för att jag personligen skall få ett svar utan för att allas vår gemensamma omsorg om det svenska samhället, om Östersjön och det livsuppehållande systemet på Jorden, enligt min uppfattning, kräver en fördjupad bearbetning av problematiken. Så länge ett svar uteblir tolkar jag det som ett tecken, som över tid, kan hota förtroendet för Miljödepartementets inriktning.

Referenser:

1. Delin, S., Naturvård eller naturmord, Forskning och Framsteg, 1973, nr. 2, sid. 3.
2. Delin, S. och Ejerhed, A., Energi 1985 - 2000, bilaga 13, SOU 1974: 65.

Med vänlig hälsning.

Staffan Delin

Bilaga:

Delin, S., Naturvård eller naturmord, Forskning och Framsteg, 1973, nr. 2, sid. 3.

Detta brev har fått diarienummer M 2005/3547/NA och vidarebefordrats för handläggning av Helena André vid Miljödepartementet.

Hon har inbjudits att delta vid Exergigruppens möte 2005-09-07, men avböjt och därför inbjudits att själv föreslå lämplig tid och plats under september månad 2005, för att möta representanter för Sigtuna Exergigrupp och diskutera innehållet i Staffan Delins brev daterat 2005-05-29. Helena André har dock hittills (2006-01-09) inte hört av sig.

Nora 2005-11-06.

Regeringskansliet
Statsminister Göran Persson,
103 33 Stockholm.

Ärende: Regeringens löfte om uthålligt samhälle, "Världens bästa nyårslöfte", utvecklingen i Östersjön och brev till miljöministern Lena Sommestad, daterade 2004-12-20, 2005-03-31, 2005-05-04, 2005-05-29, 2005-09-30, diarienummer M 2005 /466 /A / Br2; M 005 / 2260 / A/ Br2; M 2005 / 2715 / A / Br2, M 2005/3547/NA, M 2005/3547/NA / Br2.

Regeringen har vid upprepade tillfällen lovat att samhället skall göras uthålligt (Bl a "Världens bästa nyårslöfte": i annonser i dagspressen 31 dec. 2002 och 2003). Detta löfte är oförenligt med vad som på sin tid

15.

kallades "högenergisamhället" i debatten och som manifesterats bl.a. i utbyggnaden av kärnkraften och den praktiserade energipolitiken och miljöpolitiken i Sverige. Skälen till samhällets bristande uthållighet finns redovisade i ovannämnda brev till miljöministern Lena Sommestad, (främst i brevet daterat 2005-05-29, diarienummer M 2005/3547/NA).

Jag har vid upprepade tillfällen efterlyst sakligt motiverade invändningar mot innehållet i dessa brev, men miljöminister Lena Sommestad och miljödepartementet har, trots flera påstötningar, inte presterat några sådana.

Innan jag tillåter mig dra några definitiva slutsatser av detta, vill jag med detta brev förvissa mig om, att statsministern och regeringen i sin helhet, är införstådda med miljöministerns och miljödepartementets agerande och att regeringen inte har några sakligt motiverade invändningar mot innehållet i ifrågavarande brev.

Bilaga 1. Sammanställning av ovan nämnda brev.

Bilaga 2. Delin, S. Naturvård eller naturmord, Forskning och Framsteg, 1973, nr. 2, sid. 3.

Med vänlig hälsning

Staffan Delin
Kungsgatan 36 E,
713 31 Nora.

Ovanstående brev har hittills (2006-01-09) inte besvarats

Miljödepartementet har dock genom Peter Westman, i brev daterat 2005-12-20 och med diarienummer M2005/2715/Na, besvarat mina brev daterade 2005-03-20 resp. 2005-05-04:

REGERINGSKANSLIET

M2005/2715/Na

2005-12-20

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

Staffan Delin
Kungsgatan 36E
713 31 Nora

Staffan Delin,

Tack för dina uppföljande frågor på svaret du fick av miljöminister Lena Sommestad.

De berörda myndigheter som hänvisas till i brevet är i första hand Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

Det finns i dagsläget flera metoder att ta om hand slam. Bland annat används det för täckning, i salixodlingar (bioenergiframställning) och för jordtillverkning. På vissa ställen sker också förbränning av slam.

För frågor som rör specifikt vilket arbete myndigheterna, framförallt Naturvårdsverket gör, och på vilka grunder de gör sina bedömningar, får jag be dig vända dig direkt till Naturvårdsverket med frågor om.

Med vänlig hälsning

Peter Westman

Kommentar till Peter Westmans brev:

I mitt brev till miljöministern Kjell Larson, daterat 2000-10-22 hävdade jag, att de svenska avloppsreningverken inte är ägnade att förhindra eutrofieringen i Östersjön och utbredningen av syrefria bottenar där.

I brev daterat 2005-03-30 med diarienummer M005/466/A /Br2 förnekar inte Miljöminister Lena Sommestad den faktiska situationen i Östersjön. Dock hävdar hon att berörda myndigheter lägger ner ett viktigt arbete på att ta hand om landbaserat avfall från våra reningsverk och att dessa myndigheter inte delar min uppfattning att föroreningar, som de svenska reningsverken tar hand om, hamnar i vattnet. Hon hävdar vidare att de eutrofierande ämnena, (växtnäringsämnen m m), tas om hand på land på annat sätt i ett landbaserat kretslopp, som dock ännu inte är fullständigt, men att det läggs ned stor energi på att fullborda detta arbete.

I mitt svar till miljöministern daterat 2005-03-20 ställde jag fyra frågor:

1. Vilka är de ansvariga "berörda myndigheterna"?
2. På vilket sätt tas slammet och föroreningarna från avloppsreningverken om hand och vad som händer med dem?
3. Hur är det antydnda, ännu ej fullständiga kretsloppet för landbaserat avfall från reningsverken, tänkt att fungera?
4. Hur kan de "berörda myndigheterna" vara säkra på att föroreningar från de svenska avloppsreningverken inte når vattnet i bl a Östersjön?

Jag föreslog vidare, i ett påminnelsebrev, daterat 2005-05-04, att miljöministern måtte uppdra åt insiktsfulla medhjälpare att besvara dessa frågor samt meddela mig vilka som fått uppdraget att besvara dem. Under alla förhållanden ville jag veta vart jag kunde vända mig för att få sakliga svar på dessa frågor, därest hon själv inte hade möjlighet att besvara dem.

Jag utgår från att Peter Westman är den insiktsfulle medhjälpare som bemyndigats att besvara mina brev till Lena Sommestad. Utifrån hans brev, daterat 2005-12-20, diarienummer 2005/2715/Na, konstaterar jag att Miljödepartementet, i egenskap av den högsta ansvariga instansen för miljöfrågor, besvarar mina fyra frågor enligt följande:

1. De berörda myndigheterna är Naturvårdsverket och länsstyrelserna.
2. Det finns i dagsläget flera metoder att ta om hand slam. Bland annat används det för täckning, i salixodlingar (bioenergiframställning) och för jordtillverkning. På vissa ställen sker också förbränning av slam
3. Hänvisning till Naturvårdsverket.
4. inget svar.

Att de svenska avloppsreningverken inte är ägnade att förhindra

18.

eutrofieringen av - och syrefria bottnar i Östersjön grundar jag på att de växtnäringsämnen, gifter m m, som inte finns kvar på slamdeponierna från reningsverken måste finnas någon annanstans. Kontrollen av dem har gått förlorad. De har m a o läckt ut i omgivningen. Med tiden samlas de rimligen i Östersjön, vilken fungerar som mottagare för vatten som avrinner från stora delar av Sverige.

I Peter Westmans brev, daterat 2005-12-20 med diarienummer M2005/2715/Na, klarläggs, att slammet från avloppsreningsverken dels förbränns och dels används som jord och täckmassor för odling av Sälg, s k "energigrödor".

Dessa förfaringssätt torde dock inte förhindra att växtnäringsämnen, gifter m m från slammet, kommer ut i omgivningen och förr eller senare hamnar i Östersjön och förändrar livsbetingelserna där. Ämnena i fråga lakas rimligen ut även sedan man bytt namn på slammet och kallar det jord och täckmassor. Detsamma gäller beträffande de askor och rökgaser som uppstår vid förbränning av slam och förbränning av de "energigrödor" som tagit upp ämnena i fråga. Miljöministerns och "de berörda myndigheternas" påstående, att föroreningar från de svenska reningsverken inte hamnar i vattnet och om kretslopp, saknar verklighetsförankring. Detta styrks av Peter Westmans underlåtenhet att besvara min fråga 4 om hur de "berörda myndigheterna" kan vara säkra på att föroreningar från de svenska avloppsreningsverken inte når vattnet i bl a Östersjön?

Av vad miljöministern och Peter Westman skrivit drar jag vidare slutsatsen att de och övriga "berörda myndigheter" inte känner till innebörden av begreppet "kretslopp" och i övrigt saknar nödig insikt i vad som krävs för att avloppsreningsverk skall hindra växtnäringsämnen, gifter m m från att komma ut i omgivningen - recipienten.

Ett kretslopp karaktäriseras av att dess begynnelsestillstånd är identiskt med dess sluttillstånd och att de processer som ingår i kretsloppet således inte leder till någon nettoförändring.

I det aktuella fallet innebär det att de växtnäringsämnen, gifter m m som finns i slammet från reningsverken tas upp av växtlighet och annan biomassa, vandrar vidare via utsöndringarna från de organismer som lever av denna biomassa och vidare tas upp av och införlivas i ny biomassa, så att inga ämnen läcker ut i omgivningen.

Slutkommentar:

Genom sitt handlingssätt har makthavarna visat en brist på ansvarskänsla som rimmar illa med vår samhällsordning - demokratin, vilken samma makthavare säger sig vilja slå vakt om.

Denna demokratiska samhällsordning förutsätter att politikerna är ansvariga för att ha propagerat för sin förmåga att tillvarata sina väljares intressen och gjort anspråk på att medborgarna skall överlåta sin makt till dem samt för att ha låtit sig avlönas av sina uppdragsgivare, medborgarna.

I utbyte är politikerna förpliktade att reda ut, sätta sig in i och skaffa sig överblick i olika frågor samt fatta rätt beslut i sina väljares ställe. Politikerna är vidare ansvariga för att sanningsenligt förklara innebörden och konsekvenserna av dessa beslut för sina uppdragsgivare.

Under sådana omständigheter är det oetiskt att missbruka väljarnas fullmakt genom att avge löften som inte kan uppfyllas. I det aktuella fallet rör det sig om löften som strider mot naturlagarna. Det är försvårande att politikerna underlåter att informera sina uppdragsgivare om detta.

Om politikerna är så kunniga och trovärdiga som de själva hävdar, måste de kunna stå för och försvara de beslut de fattar och de lagar de stiftar. Om de, som i det aktuella fallet, underlåter att besvara brev, där deras beslut ifrågasätts, kommer påståendena om deras kunnighet, klokhet och trovärdighet att betvivlas och eftersom man inte längre kan tro på politikernas egna påståenden, kommer även deras heder att ifrågasättas.

Om politisk kommunikation, i det aktuella fallet, politikernas kommunikation om energipolitiken, möljöpolitiken och politiken för att göra samhället uthålligt, tillåts innebära att budskapets bedömda effekt på väljarna prioriteras framför dess autenticitet och ansvaret för och omsorgen om sanningen prioriteras bort, blir följderna, att omsorgen om vår egen och våra barns framtid inte kan förenas med realpolitiken. Då har också vår samhällsordning - demokratin - per definition havererat.

Nora

2006-01-09

Staffan Delin